

והאיך שמכתבי זה נתעכב קצת אצלי, כי טרם הגיעני הזמן להשיב, כבר הקיפו עלי הרבה ענינים אחרים ומילתא מני אזדה, אמרתי להעיר בכאן, מה שלכאורא אנו יכולין ללמוד מן התורה להאיסור של השגת גבול, ואבאר דברי בע"ה:

ט. הנה מצינו בתוה"ק בפ' שופטים, לא תשיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים ודרשו בספרי ע"ז תניא מנין למחליף דברי ר' אליעזר בדברי יהושע ודברי ר' בדברי ר"א לומר על טהור טמא ועל טמא טהור שהוא עובר בל"ת, ת"ל לא תסיג גבול רעך ע"כ. ואולי י"ל דזה ג"כ כונת חז"ל במגילה ל"א ע"ב כשהביאו פלוגתא בין ר"מ ור"י ור"ז אמר הלכה מקום שמפסיקין בשבת וכו', וע"ז הקשו חז"ל ולימא הלכה כר"י, ומשנה משום דאפכי להו (דר"מ בדר"י ודר"י בדר"מ) וכן מצינו במנחות ל' ע"ב ולימא מר הלכה כמר ומר הלכה כמר ותירצו משום דאפכי להו (עיין בתוס' שם מה שהקשו ועיין בפ' מצפה איתן על המס' שם מה שתירץ ומחלק) וכן בגיטין כ"ח ע"א וש"מ. ואולי שזהו כונתם שרביע גם איסור ע"ז מהלאו של לא תסיג וכסברת הספרי הנ"ל. ומצינו שגם חכמינו הקפידו כשלא נמסרו הדברים בשם אמרם, כמו שמסופר ביבמות צ"ו ע"ב אזל ר' אלעזר אמר לשמעטא בי מדרשא ולא אמרת משמי' דר"י, שמע ר' יוחנן איקפיד וכו' עד שנכנס ר' יעקב בר אידי א"ל וכו' ע"ש ובאמת הלא כך שנו חכמים בברייתא בפ"ז דמס' אבות שבין הארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם היא גם האומר דבר בשם אומרו ואמרו שם הא למדת כל האומר דבר בשם אומרו וכו' שנאמר ותאמר אסתר וכו', ולכאורא מה הפירוש של הא למדת, היכן היא הלמוד? אמנם במגילה ט"ו ע"א מצינו שמונה מאמרים זאח"ו שאמר ר"א בשם ר"ח וביניהם גם מאמר זה שכל האומר דבר וכו', וכן מצינו בחולין ק"ד ע"ב ובנדה י"ט ע"ב כשהקשו ר' יוסי היינו ת"ק ותירצו שם בשני המקומות הא קמ"ל דת"ק היינו ר' יוסי וכל האומר דבר בשם אומרו וכו', ובירושלמי ברכות פ"ב ה"א וש"מ מובא ג"כ המעשה שאירע בין ר"א ור"י שהזכרתי לעיל מיבמות צ"ו ע"ב ושם מובא שר"א חמי לי' ומטמר לי' מקמי, פי' שר"א הי' רואה את ר"י עובר וטמן עצמו מפניו שלא יראנו מפני שידע שיש לר"י הקפדה עליו שאינו אומר מאמריו בשמו ע"ש ומצינו בפסחים ק"ד ע"ב שרב יהודא אמר לרב יצחק ברי' רברבנותי' דמר וסדרותי' דמר גרמא לי' למר דלא תימא שמעתי' מפומי'.

ועיין גם בש"ך יו"ד סימן רמ"ב ס"ק מ"ג: ומ"מ ודאי דאסור לומר בסתם וכש"כ משם עצמו דבר ששמע מאחרים דהוי מתעטף בטלית שאינו שלו עכ"ל ועיין במהר"ם ש"ף על כתובות דף נ' ע"א תנא מיני' ארבעין זמנין שמחזיק פירש"י וחולק על פי' הח"ש שם וכתב

וכמו שאמרתי בדרך צחות, כי ידוע שריה"ח זצ"ל מלבד ספר חסידים כתב גם ספר אחר נקוב בשם ספר הכבוד ומזכירו כמה פעמים בס"ח כמו בסימן קצ"ז ושאר דברים כתובים על ספר הכבוד, וכן בסימן תס"א, תס"ב וש"מ, וראיתי שמפרשים מפני מה קרא ספרו בשם זה ספר הכבוד, מפני שמתוכו נראה כבוד הספר וכבוד המחבר, ואנו מחויבים לכבד גם הספר וגם המחבר, ואמרתי שכל ספר הוא כבודו של המחבר, והספר יעיד על תכונת נפשו של המחבר, כמו שהצירה יעיד על היוצר, וכמו שראיתי בפירוש אורח"י על ס"ח סימן קנ"ז: תירא (מסתמא עם התיבה) בגי' תלמידי חכמים וזהו הפשט את ד' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים. עיין קדושין ל"ב ע"ב מה שחזר רבא ואמר אין, תורה דילי' הוא.

ח. היוצא לנו מזה היא לפענ"ד בע"ה, במקום שגבל זמן לא מיבעיא שיש לו ולב"כ הרשות לאסור על אחרים, אלא אפילו מסתמא יש לו ולב"כ ג"כ הזכות הזה, ולב"כ אני חושב שמשמעו רק לבניו אחריו, שיש להם חלק ונחלה בבית אביהם, והכתוב אומר והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם (פ' בהר) ואם שחז"ל בב"ב דף קכ"ט אמרו שירושה אין לה הפסק ואע"פ שאמר ואחריו לפלוני (עיין גם ברמב"ם הל' זכי' ומתנה פ"ב) מ"מ לענין תורה היא ענין אחר שהלא תורה צוה לנו משה ואעפ"כ היא מורשה קהלת יעקב, וכמו שאמר ר"י א"ר כל המונע הלכה מפי תלמיד כאילו גזולו מנחלת אבותיו שנאמר תורה וכו' מורשה היא לכל ישראל מששת ימי בראשית, (סנהדרין צ"א ע"ב) בצרוף מה שאנו מוצאים בירושלמי פ"ב דפאה ה"ד וכן בפ"ק דחגיגה ה"ח: ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד להורות לפני רבו כבר נאמר למשה מסיני, א"כ הכל נכלל במורשה קהלת יעקב, ע"כ רק לבאי כחו ולא כחו דכחו, ואם אינם ידועים ב"כ או אין לו, אחר עבור הזמן שגבל, אם גבל, או אחר שכלו מן השוק, אינני רואה מי שיכול לעכב, אדרבא זכות וכבוד הוא להמחבר שרוצה בהפצת ספרו כדעת בעל שו"מ הנ"ל ושפתותיו דובבות, אבל בכלל אודות ספרים עתיקים ודורשים הם להם מי יעמוד כנגדו מלהדפיסם, אפילו אם ימצא גם אחר הלא כל אחד מדפיס על אחריות שלו ומה חזית, ובוזה לא מצינו איסור מפורש של השגת גבול, ומ"ש בשו"מ שם כי אין כח בידינו רק לבקש מאמר התורה שלא ישיגו גבול, זהו רק אם המחבר או המסכימים גזרו זה לבקשתו על זמן מוגבל, וכבר הבאתי לעיל מהרה"ג מוהר"מ בנעט זצ"ל ג"כ כן, יאדרבא היא מצוה גדולה להגדיל תורה ולהדפיס מחדש ספרים עתיקים, ועיין במהרש"א במגילה י' ע"ב ד"ה שם זה הכתב מה שחנן אותנו השי"ת שאנו יכולים לכתוב וכו', ואח"כ המציאו חכמת הדפוס וכעת חכמת הצלום, וצריכים להשתמש בכל אלו להחזיק הפצת התורה והמוסר והקדושה.

בזשור"י דהיינו שיושבים בערך כ"א אנשים לדון במשפטים בין אדם לחבירו או עבור אנשים שעברו על חוק המדינה וכהנה, ומה שהאנשים האלה — בתור זשור"י — מחליטים, ראש השופטים מקבל אותו כפסק מוחלט להדין שדגו, ויש שיכולים לפטור את עצמן ולחשך את עצמן מזה כגון אשה, מה הדין מותר לה ללכת או לא עכ"ל.

א. ואם שלא הבנתי בבירור אם כ' מתכוין דוקא לנשים לבד, כדמשמע מסוף דבריו, או אפילו עבור אנשים, הנה ידע שהמנהג הזה שהונהג אצל שופטי או"ה — מטעם הממשלה ומחוקקי' — להזמין בכל פעם אנשים ונשים שונים, בכדי לחוות דעתם על משפטים שונים שבאים לפניהם, ולהוציא פסקם ולחתוך הדין על פיהם, אם לחובה אם לזכות, וכמדומה לי שהם משמשים עם מנהג זה יותר, כשדנין דיני נפשות, מעולם תמתי על כל נהול המשפט באופן וסדר זה, אשר לפענ"ד אינו לא מן הדין ולא מן הסברא, ועאכ"כ שאינו מן התורה כי מעיקרא פירכת היא, והגע בעצמך האך אנו יכולים למסור אם לזכות אם לחוב, ביד ובמשקל בני אדם פשוטים הנלקטים מן השוק שאין להם שום ידיעה בחכמת ובגליל המשפטים כל ידעום, ולא הבנתי שא"כ מה עושים העורכי דינים שלמדו וחקרו דיני פליליות, וכל בע"ד לוקח לו עורך אחד, האם הם למדו רק שידעו איך להציע הענין בפני הזשור"י של אנשים פשוטים הנבחרים מזמן לזמן בחליפים, שאינם מוסמכים ואינם מומחים לאותו דבר, כי אין להם זמן אפילו להתמחות במקצוע זה, כי אחר עבור זמנם המוגבל הם נחלפים עם אנשים אחרים כידוע.

ואם שאין אנו מחייבים את או"ה, ואין אנו יכולים ליכוף אותם שיתחשבו עם מה שכתב בנמוסין שלנו, אבל הלא אנו רואים מה שיעץ יתרו למשה רבינו ע"ה ואמר לו ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל וכו', ובילקוט שמעוני מובא דברי ר"י ור"א תחזה להם בנבואה באספקלריא המאירה, וחשב שיהיו להם ד' מדרגות, רצוני בעלי ד' מדות אנשי חיל וכו', ועיין באור החיים הקדוש שם שפירש שחשב אלו ד' מידות בסדר החשוב חשוב קודם, והד' מידות הללו הן כנגד ד' החלוקות שחשב שם שרי אלפים וכו', ומה שאנו מוצאים הלאה ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל, פירושו היא שלא פרט הג' מידות האחרות יען כי הן נכללין כבר בבחינת אנשי חיל, אבל אין לומר ח"ו כי לא מצא בישראל יראי אלקים אנשי אמת וכו' ע"ש ואם שנכונים הדברים וראוים הם מפי אמרם, אמנם במ"ר פ' משפטים פ"ל אות י' מצינו: ד"א ואלה המשפטים לפי ששמע משה מיתרו שאמר ואתה תחזה מכל העם ד' מידות ולא מצא אלא אחת שנאמר ויבחר משה אנשי חיל ע"ש.

ב. עכ"פ איך שיהי', לפי מה שאמרנו לנו חז"ל בסוף פרק ראשון דסנהדרין: נמצאו דייגי ישראל, שבעת רבוא

שפירשו כפשוטו דתנא מיני' לידע מי מרה דשמעת דכלל גדול לדעת שם אומרו וכי זוטא האומר דבר בשם אומרו וכו' ע"ש והרש"ש במס' ר"ה ט"ז ע"א ד"ה שאין לך כתב ע"ז וז"ל: ע"א ובק"א והשמיט שם שמי ומאתי יצאו הדברים ויש שם טעות הדפוס וכו' ע"ש. וכדבר חידוש אכתוב בכאן מה שמצאתי בספר אוהב ישראל עה"ת מהרגוה"צ מאפטא זצ"ל שהובא לביה"ד ע"י נכדו הרה"צ מוה"ר משולם זוסיא מזינקוב זצ"ל שהי' בן בנו של המחבר (עיין שם בהקדמתו ובהסכמות השייך לענינינו הנ"ל ג"כ) ובפ' וירא מביא שם בספר אוהב ישראל עה"פ ד' אמר המכסה אני פירוש ע"ז ובסוף פירושו כתב דברים האלו וז"ל: והגם שכדברינו אלה כהוייתן כתובים בס' קדושת לוי, עכ"ז כתבתם הנה, מפני ששמעתי מאדמו"ר הרב הק' שיחי' שאמר בהיות הרב הק' וכו' מבארדיטשוב אצלו בקאלבסוב, ביקש להראות לו איזה מכתבי קודש של אדמו"ר וכן עשה, ומגודל עוצם קדושתו והתלהבותו בעבודת ית', נשארו המכתבים אצלו מפני ששכח להחזירם לאדמו"ר, ואחר זמן רב מצאום בין כתביו וסברו שגם אלו הם משלו והדפיסו אותם על שמו עכ"ל ובדף האחרון בספר הזה בהשמטות מוסיף שצ"ל אחרי התיבות וכן עשה הנ"ל גם כן, והראה לו כמה קונטרסים. ומדכתב שביקר אותו בקאלביסוב משמע שהי' עוד בימי נעוריו של הרה"צ מאפטא זצ"ל. עכ"פ ראה איך שנוהרו שאחרים לא יחשדו אותם שהם מדפיסים בשמם, דברים שאינם שלהם, וע"ז צריכים לזהר ביותר המחברים והמפרשים החדשים כעת ודי בזה.

ולענין הדין שאנו דנין עליו, אני רוצה להוסיף, כי המדפיסים ספרים עתיקים היו צריכים גם לעשות איזה תיקון להספרים שמדפיסים, ישנם למשל שו"ת שהמחברים לא כתבו המפתח של התשובות, ועל המדפיסים החדשים מוטל זה לתקן עכ"פ, וכדומה שאר תיקונים לשגיאות שנמצאו בספרים עתיקים, ואז בודאי שהיו קונים ע"י שינוי מעשה, מפני שהקנין וההקדש באין כאחד, ויש בזה אריכות דברים בתוס' ב"ק ס"ז ע"א ד"ה אמר, וכן בדף ס"ו ע"ב ד"ה שמע, ודי בזה.

הכותב לכבוד התורה לומדי' ועושי'

ידידו הדוש"ט

הרב מאיר אייזיקזאהן

סימן פה

מע"כ האברך הנכבד, ידיד בן ידיד מו"ה יעקב שליט"א אממקל, ברוקלין נ. י.

בנוגע לשאלתו: והיא: האך שהממשלה שלנו מחייבים מידי פעם בפעם לאנשי בני העיר לכוא להשתתף